

Η ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΤΩΝ ΑΔΙΚΟΣ ΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ¹

ΗΛΙΑ Π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Φιλολόγου-Δρος Νεωτέρας Ίστορίας
Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Παρισίων

«Ἡ Ἀγία παρουσιάζεται ὡς ὄσας ἐν μέσῳ πηγῶν καὶ ρυάκων ὡς ἄλλος παράδεισος. Οἱ Ἀμπελακίῳ-ται καὶ οἱ Ἀγιῶται ἐπιδεικνύουν εἰς τοὺς γείτονάς των παραδείγματα ἐργατικότητος καὶ τάξεως, τὰ ὅποια εἶναι αἱ μόναι πηγαὶ ἀληθοῦς εὐημερίας. Οὕτω ἐπιβεβαιοῦνται τὸ ρητὸν τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι διὰ τοὺς Θεσσαλοὺς δὲν ὑπάρχει ἀνάπτυξις ἐκτὸς μόνον ἐν τῷ τάφῳ».

Rouqueville

Οἱ ἐκ τῶν Μηλεῶν Δημητρίεις (Γρηγόριος Κωνσταντᾶς καὶ Δανιὴλ Φιλιππίδης) τὸ 1791 ἐν τῇ Νεωτερικῇ Γεωγραφίᾳ των, χωρὶς ν' ἀναφέρουν παπαιδευμένον τινὰ ἐξ Ἀγιάς, γράφουν²: «Οἱ Ἀγειῶται εἶναι ἀμαθεῖς καὶ κρίμα στὰ προνόμια καὶ προτερήματα, ὅπου ἔχει ὁ τόπος τους... ὅταν διαβάσουν τὸν παρόντα λόγον, ἄς μὴ θυμώσουν».

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντων περὶ τῆς Ἀγιάς ὁ μὲν ἐξ Ἀγιάς Μ. Δάλλας³ ἀναφέρει ὡς διδάσκαλον ἐν Ἀγιά συμφορηθέντα μόλις τὸ 1840 τὸν Α. Ράγιον, ὁ δὲ ἐκ Ζαγοράς Γ. Κορδάτος⁴ ἀναφέρει ὡς διαπρέψαντας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βόλου καὶ Ἀγιάς μόνον τὸν Κωνσταντᾶν, Δ. Φιλιππίδην καὶ Ἀνθ. Γαζῆν⁵ καὶ οὐδένα Ἀγιώτην, γράφει: «Στὴν ἐπαρχία Ἀγιάς δὲν ὑπῆρχε σχολεῖο τῆς προκοπῆς στὰ παλιὰ χρόνια. Ἡ Ἀγία ἀπόχτησε κάποιον σχολεῖο τῆς προκοπῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18 αἰῶνος τὸν καιρὸ δηλαδὴ ποῦ ἡ βιοτεχνικὴ ἀνάπτυξις τῆς παρουσίασε τὴν μεγαλύτερη ἀνοδο. Ἀργότερα τὸ σχολεῖο τῆς Ἀγιάς παρήκμασε».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κρίσεων οἱ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀγιάς καταγόμενοι δὲν πρόκειται νὰ «θυμώσουν», διότι αὐταὶ θὰ ἀποδειχθοῦν ἀνακριβεῖς.

Ὅτε ὁ Κωνσταντᾶς ἐθεώρει τὸ 1791 τοὺς Ἀγιώτας «ἀμαθεῖς», οὗτοι εἰρὶσκοντο εἰς μεγάλην ἐμπορικὴν ἀκμὴν λόγῳ τῆς βαφῆς καὶ ἐμπορίας εἰς Εὐρώπην τῶν κοκκίνων νημάτων.

Ὅπως ἐν Ἀμπελακίῳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18 καὶ ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος ὑπῆρχον συντροφίαι περὶ τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύσαμεν ἐκτὸς τῆς ἐπὶ ἐναίσιμῳ διδακτορίᾳ διατριβῆς⁶ καὶ 140 ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ

1. Ἡ παρούσα μελέτη ἀποτελεῖ τμήμα τῆς ὑπὸ ἐκδοσιν ἱστορίας τῆς ἐπαρχίας Ἀγιάς καὶ περιχώρων ὑπὸ τίτλον «Αἱ συντροφίαι, τὰ σχολεῖα καὶ ὁ ἀγὼν ἀνεξαρτησίας τῆς ἐπαρχίας Ἀγιάς Κισσάβου».

2. Δημητρίων (Δ. Φιλιππίδης καὶ Γρ. Κωνσταντᾶ): Γεωγραφία Νεωτερικῆ. Ἐν Βιέννῃ 1791 σελ. 239-241. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ζ. Ἐσφιγμένιτου περ. Προμηθεύς, ἔτος Α' Ἰανουαρίου 1889 ἀρ. 1 καὶ Τ. Εὐαγγελίδου: Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐλληνικά Σχολεῖα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι Καποδιστρίου. Ἐν Ἀθῆναις 1936 τ. Α' σελ. 214.

3. Μ. Δάλλας: Ἡ Ἀγία διὰ μέσου τῶν αἰῶνων Ἀθῆναι 1937 σελ. 7.

4. Γ. Κορδάτος: Ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Βόλου καὶ Ἀγιάς. Ἀθῆναι 1960 σελ. 8, 587, 598 σημ. 1.

5. Ὁ ἐκ Μηλεῶν Ἀνθ. Γαζῆς (Μελετήτου Γεωγραφία Παλαιὰ καὶ Νέα ἐπαυξηθεῖσα καὶ ἐπιδιορθωθεῖσα ἐξεδόθη τὸ δεύτερον ὑπὸ Α. Γαζῆ ἐν Βιέννῃ 1807 σελ. 455) οὐδόπως ἀναφέρειν τι περὶ σχολείου καὶ πειδευμένων Ἀγιάς γράφει περὶ τοῦ Πηλίου, ὅτι «οἱ ἐγκάτοικοι περιποιοῦνται τὰς τέχνας καὶ τὰς μαθήσεις. Ὅλαι αἱ κωμπούλαι ἔχουσι σχολεῖα Ἐλληνικὰ».

6. Η. Π. Γεωργίου: Ἱστορία καὶ συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων Ἀθῆναι 1951.

ΗΛΙΑΣ Π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἐξ Ἐλάφου τῆς Ἀγιάς. Καθηγητὴς Φιλολογίας μετεκπαιδευθεὶς ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ Μέσης Ἐκπ)σεως καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τριετίαν ὡς ὑπότροφος Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφῶν. Διδάκτωρ Νεωτέρας Ίστορίας Πανεπισμίων Ἀθηνῶν (1949) καὶ Παρισίων (1956). Ἀνακρηχθεὶς συγγραφεὺς ὑπὸ Ἀνωτ. Ἐκπ)κοῦ Συμβουλίου (1952). Ἐκδοθεῖσαι Πραγματεῖαι του: 1. Κινέας ὁ Θεσσαλός, ὁ πιστός σύμβουλος τοῦ Πύρρου. Ἀθῆναι 1949. 2. Ὁ ἐξ Ἀμπελακίων ἐθνικός εὐεργέτης Ἀδαμάντιος Θ. Μάνιαρης, Ἀθῆναι 1949. 3. Νεώτερα στοιχεῖα περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς συντροφίας τῶν Ἀμπελακίων ἐξ ἀνεκδότου Ἀρχείου. Ἀθῆναι 1950. Ἡ συμβολὴ τοῦ Εὐθυμίου Δ. Εὐθυμιάδου εἰς τὴν ἱδρυσιν τῆς ἐν Ἀμπελακίῳ Μανιαρείου Σχολῆς, Ἀθῆναι 1950. 5. Ἱστορία καὶ Συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων. Ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβή. Ἀθῆναι 1951. 6. Τοπωνυμολογικὰ Ἐρευνὰ. Θεσσαλικά καὶ Ἡπειρωτικά Τοπωνύμια. Μέρους Α', Ἀθῆναι 1951. 7. Th. Piscatory περὶ Ἰωάννου Κωλέτου. Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Piscatory καὶ τῶν Διπλωματικῶν Ἀρχείων τοῦ Ὑπ)γειῶν Ἐξωτ)κῶν Γαλλίας. Ἀθῆναι 1952. 8. Ὁ Ph. Jourdain καὶ Ste Croix Molay ἐν τῇ κατὰ τὸ 1823 Συνθήκῃ τῶν Ἰωαννιτῶν Ἱπποτῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐκ τῶν Διπλωματικῶν Ἀρχείων τοῦ Ὑπ)γειῶν Ἐξωτ)κῶν Γαλλίας. Ἀθῆναι 1952. 9. Ἀνακριβεῖαι διδασκόμεναι ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Ἱστορίᾳ. Ἀθῆναι 1961. 10. Τὸ Θαλάσσιον Δικαστήριον ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας 1825-1829. 11. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις. 12. Ἡ Ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ ἡ Ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος. Ἐναίσιμος διατριβὴ ἐγκριθεῖσα τῇ 20.1.1956 ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Παν)μίου Παρισίων. 13. Αἱ συντροφίαι, τὰ σχολεῖα καὶ ὁ ἀγὼν ἀνεξαρτησίας Ἀγιάς Κισσάβου.

Ἀμπελακίῳ Ε. Δογάνη⁷, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀγιάς εἶχον ὀργανωθῆ συντροφίαι πρὸς βαφὴν καὶ ἐμκετάλλευσιν κοκκίνων νημάτων.

Ἐνῶ αἱ τῶν Ἀμπελακίων συντροφίαι κατὰ τὸ δημοσιευθὲν ἀρχεῖον Ε. Δογάνη ὑφίσταντο ἀπὸ τοῦ 1771⁸, ἐν Ἀγιά κατὰ τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ Τμήματι Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀρχεῖον «Θεσσαλικά. Συνεταιρισμὸς

7. Η. Π. Γεωργίου: Νεώτερα στοιχεῖα περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς συντροφίας τῶν Ἀμπελακίων ἐξ ἀνεκδότου ἀρχείου. Ἀθῆναι 1950.

8. Η. Γεωργίου: Νεώτερα Στοιχεῖα... σελ. 1, 18.

Ἐπιτομή 9» εἶχον ὀργανωθῆ πρότερον καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ 1759 τοῦ Χατζηγιωάννου (Θ144) καὶ ἀπὸ τοῦ 1763 τοῦ Χατζηγεωργίου (Θ'144),¹⁰ λειτουργήσασαι μέχρι τοῦ 1809¹¹ τουλάχιστον καὶ παρασκευάζουσαι καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν των μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, προσόψια κλπ.

Ἐπὶ πρὸς παρασκευὴν τῶν νημάτων βάμβαξ ἐκαλλιιεργεῖτο ἐν Ἐπιτομῇ καὶ περιχώροις (Θ 4,188 200, Θ 05 φ. 47) ἢ ἡγοράζετο ἐκ Σμύρνης (Θ339), Σερρών (Θ51, 6, (Θ054 30) καὶ τῶν Θεσσαλικῶν χωρίων Παλαμᾶ (Θ06 σελ. 71) καὶ Κισερλίου (Θ48, 50, 60, 61) ὑπὸ μιᾶς ἐκάστης συντροφίας ἢ δύο συντροφικῶν (Θ48, 51, 61, 71). Τὰ δὲ νήματα παρεσκευάζοντο ἐν Ἐπιτομῇ καὶ περιχώροις (Θ14 Σκῆτη, Βουλγαρινῆ κτλ.) ἢ ἡγοράζοντο ἐκ Σμύρνης (Θ206, 256, 266,

9. τὸ ὅποῖον περιλαμβάνει ἐπιστολάς, λογαριασμοὺς κτλ. ἀπὸ 1759-1814, ἦτοι:

Θ₁ 1-185: Ἐπιστολαὶ Μαγαλιῦ Χ'Γεωργίου ἐξ Ἐπιτομῆς πρὸς Χ'Ἀποστόλῃ Χ'Παλᾶ Θεοκλήτου εἰς Βιέννην, Συναλλαγματικά, Λογαριασμοὶ, Συμφωνητικά, τουρκικὰ ἔγγραφα.

Θ₂ 186-457. Ἐπιστολαὶ Χατζηγιωάννου οἰκογενεῖας καὶ συντροφίας. Ἐπιστολαὶ τῶν κατὰ τόπους ἀντιπροσώπων.

Θ₃ 458-991 Λογαριασμοὶ Διάφοροι. Φορτωτικά. Συναλλαγματικά (πόλιτες).

Θ₄ 992-1061 Κατάστιχα. Συγκεντρωτικοὶ Λογαριασμοὶ.

Θ01 Βιβλίον Ἀλληλογραφίας Χατζηγιωάννου. Βιέννη.

Θ02 Πρόχειρον Λογαριασμοῦ.

Θ03 Κατάστιχον Λογαριασμῶν.

Θ04 Ταμείον.

Θ05 Ταμείον

Θ06 Καθολικόν

10. Διὰ τοῦ Θ καὶ ἀριθμοῦ παραπλεύρως ὀρίζονται αἱ ἀπὸ 1-1061 ἐπιστολαὶ, λογαριασμοὶ κτλ. τῶν Θ1, Θ2, Θ3 καὶ Θ4, ἐνῶ αἱ τοῦ Θ01, Θ05 καὶ Θ06, ἐπεὶ δὲν ὑπάρχουν ἐν τῷ ἀρχεῖφ ἀριθμοὶ, ὀρίζονται τοῦ Θ01 διὰ τῆς χρονολογίας των, τοῦ Θ05 διὰ τῶν φύλλου των καὶ τοῦ Θ06 διὰ τῆς σελίδος των.

11. Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρονται ἐν Ἐπιτομῇ αἱ συντροφίαι 1) Χατζηγεωργίου μετὰ τοῦ Χατζη Ἀποστόλῃ Παπαθεοκλήτου, Χατζηκωστοβέλη, τοῦ ἀδελφοῦ τούτου Ἀναστασίου καὶ τοῦ Ζευγκωδήμου 2) Χατζηγεωργίου καὶ Ρίζου ἐξ Ἐπιτομῆς, Χατζηγιωάννου μετὰ Δ Χ' Ἀθανασίου 3) Γ. Ζάμπου μετὰ Μ. Ρουσοῦλι καὶ Γ. Κατζῶνη 4) ἀδελφῶν Ἐπιτομῆς καὶ Δ. Μαντζιαρλῆ 5) ἀδελφῶν Ἐπιτομῆς καὶ Γ. Χ'Ἰωάννου 6) Χ'Ἀποστόλῃ Παπαθεοκλήτου καὶ 7) Χατζη Νικολῆ. Βραδύτερον δὲ ἔχομεν Κοινὴν Συντροφίαν «Γεωργίου Χ'Ἰωάννου Χ'Ἀποστόλῃ Ρίζου καὶ συντροφία».

294, 300, 304, 340, 416, 418), ἐκ Βόλου (Θ219, 232), Βελεστίνου (Θ232), Μασκουλουρίου (Θ262), Φαρσάλων κλπ. ὑπὸ μιᾶς ἐκάστης συντροφίας ἢ δύο¹² συντροφικῶς (Θ292, 419, Θ01 14-2-1797¹³, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν δὲ τοῦ 19 αἰῶνος ἐπρομηθεύοντο καὶ ἀγγλικὸν νῆμα (Θ06 σελ. 48, 53)¹⁴.

Οἱ Ἐπιτομῆς κλώθοντες τὸν βάμβακα δι' ἀτράκτου (ἀδράχτι) καὶ ἡλακάτης (ρόκας)¹⁵ εἰς νήματα ἔβραον αὐτὸν εἰς κίρχανάδες (βαφεῖα) τῇ βοηθείᾳ φυτοῦ τίνος τοῦ βάφικου ἐρυθροδάνου¹⁶. Τὸ ἐρυθρόδανον φυτόν, αὐτοφυὲς ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τεμπῶν, ἐκαλλιιεργεῖτο ἐν τῇ Λεβαδείᾳ τῆς Βοιωτίας, ὁπόθεν εἰσαγόμενον εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον ἐχρησιμοποιοῖτο διὰ τὴν βαφήν μετὰ τινα, κατὰ τὸν Γάλλον Carrel¹⁷, ἐπεξεργασίαν. Κατὰ πληροφориαν δὲ τῶν ἐπισκεφθέντων τὴν Ἐπιτομῆς καὶ Ἀμπελάκια Ἐπιτομῆς Leake καὶ Tozer¹⁸, ἦτις ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρχαίων Ἐπιτομῆς καὶ Ἀμπελακίων, ἐρυθρόδανον εἰσήγετο καὶ ἐκ Μ. Ἀσίας (churdiz καὶ Bachir μέσφ Σμύρνης 262, 276, 325, 327, 331, 334, 338, 418)¹⁹, ἐνθα ἐφύετο ἄγριον ὡς τοιοῦτον ἦτο καλλίτερον τοῦ καλλιιεργουμένου. Ἐχρησιμοποιοῖ-

12. Ἐκτὸς τῆς κατὰ τρόπον συντροφικῶν ἀγορᾶς βαμβάκων καὶ νημάτων ἐκαλλιιεργεῖτο συντροφικῶς ἐν Ἐπιτομῇ καὶ ὁ οἶνος. Ἐν τῷ Ταμείῳ τοῦ 1805 ἀναγράφεται: «νὰ λάβῃ ἀπὸ κρασί συντροφικόν» Θ05 φ. 34 καὶ «νὰ λάβῃ ἀπὸ λογαριασμὸν κρασί ὅσα τὰ κρασάτικα τῶν τριῶν συντροφίῶν» Θ05 φ. 67.

13. Η. Γεωργίου: Νεώτερα Στοιχεῖα. . . σελ. 68.

14. Η. Γεωργίου: Νεώτερα Στοιχεῖα. . . σελ. 67, 68.

15. καὶ τσιρκίνας Θ 282, 285, 288, 289. Θ05 φ. 48. Θ06 σελ. 34, 35.

16. Λατινιστὶ rubia tinctorum φυτὸν τριάκοντα εἰδῶν γνωστὸν ἐκ ποικίλων νεοελληνικῶν ὀνομάτων: ριζάρι ἢ λιζάρι, ἀπλῶς ρίζα ἐν Κύθνῳ, ἀγριοβαφή καὶ σχοινοβαφή ἐν Καρκύρα. Ἡ ἐρυθρὰ χρωστικὴ οὐσία, ἢ περιεχομένη ἐν τῇ ρίζῃ τοῦ ἐρυθροδάνου, καλεῖται ἐπιστημονικῶς ἀλιζαρίνη καὶ παρασκευάζεται ἤδη συνθετικῶς ἐκ τοῦ ἀνθρακένιου (στερεοῦ ὑδρογονάνθρακος, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται ἐκ τῆς πίσεως τῶν λιθανθράκων). Τὸ ἐρυθρόδανον ἦτο γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος. Διοσκορίδου Πεδακίου Ἀναζαρβέως: Περὶ ὕλης Ἰατρικῆς. Κολωνία 1519 III, 151

17. A. Carrel: Resumé de l'histoire des Grecs Modernes. Paris 1829 σελ. 252.

18. W. Leake: Travels in northern Greece. London 1835 III, 387. H. Tozer: Researches in the Highlands of Turkey. London 1869 II, 63.

19. Η. Γεωργίου: Ἱστορία καὶ Συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων σελ. 8, 10, 16, 17. Ἰδίου: Νεώτερα Στοιχεῖα. . . σελ. 52, 69.

Ἐπιτομῆς περιστοιχιζόντες τὸν ἀείμνηστον Μιλτιάδην Δάλλαν

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΜΒΑΚΟΣ

Ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου τοῦ Πηλίου, γεννηθεὶς τὸ 1883. Διετέλεσε Γραμματεὺς τῆς Κοινότητος τοῦ χωρίου του καὶ ἐργάσθη μετὰ ζήλου διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ραψάνην Λαρίσης. Περαιώσας τὰς Γυμνασιακὰς σπουδὰς του, εἰσήχθη εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων, παρ' ἧς ἀπεφοίτησεν. Ὑπηρετήσεν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις Μέσης Ἀνατολῆς. Τὸ 1947 ἔτοποθετήθη εἰς τὰς ὀργανωθείσας Μονάδας Καταδρομῶν ὡς Διοικητὴς Λόχου. Ἐπολέμησεν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν ἐτραυματίσθη, διὸ καὶ μετετάγη εἰς κατάστασιν Πολεμικῆς Διαθεσιμότητος, φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου. Ἐτιμήθη τετράκις μετὰ Χρυσῶν Ἀριστείων Ἀνδρείας, πεντάκις μετὰ τὸν Πολεμικὸν Σταυρὸν. Νῦν ὑπηρετεῖ ὡς Συμβολαιογράφος ἐν Θεσσαλονίκῃ.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΖΑΝΙΔΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Βόλῳ τῷ 1900. Ἐξεπαίδευσθη ἐν Βόλῳ καὶ Τσαγκαράδῃ καὶ ἐσπούδασε εἰς London School Economics et Political science. Ἀσχολεῖται μετὰ τὸ ἐμπόριον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΩΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βόλον. Διετέλεσεν Ἀντιπρόεδρος τῆς Κοινότητος Πορταριάς, τοῦ ποδοσφαιρικοῦ σωματείου «Πηλεὺς» καὶ τοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου Βόλου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ναυτικὸς πρᾶκτωρ, γεννηθεὶς ἐν Βόλῳ. Ἀσκεῖ τὸ ἐπάγγελμα του ἀπὸ τοῦ 1922. Διατελεῖ Πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Ναυτικῶν Πρακτόρων Βόλου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1948.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΩΣΤΟΥΛΑΣ

Καταγόμενος ἐκ Σούρπης Ἀλμυροῦ. Διετέλεσε στέλεχος τῆς Ἐθνικῆς πατριωτικῆς Ἑνώσεως, ἰδρυθείσης εἰς ἀντίρροπον τῆς ξενοκινήτου ἀνταρσίας 1946-1949.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Καστανεάν Καλαμπάκας. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν γενέτειράν του, καὶ εἰς Τρίκαλα. Ἔλαβε τὸ Πτυχίον τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ 40ετίας ὑπηρετεῖ ὡς Συμβολαιογράφος Θεσσαλονίκης λίαν εὐδοκίμως καὶ ἤδη τυγχάνει Πρόεδρος τοῦ Συμβολαιογραφικοῦ Συλλόγου Ἐφετείου Θεσ)νίκης. Ὑπηρετήσεν καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους τοῦ 1920 καὶ 1940 ὡς Ἀξιωματικὸς τῆς Στρατιωτικῆς Δικαιοσύνης. Τυγχάνει στέλεχος τῆς ἐν Θεσ)νίκῃ «Λέσχης τῶν Θεσσαλῶν», διετέλεσεν Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς. Ἐκαμεν πλείστας δωρεὰς ὑπὲρ διαφόρων κοινωφελῶν σκοπῶν καὶ δι' ἔργα εἰς τὴν γενέτειράν του.

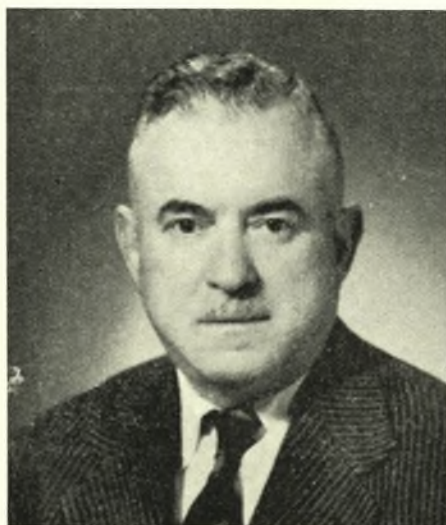
ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Τρικάλαις τὸ ἔτος 1914. Ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν διατηρεῖ ἐν Τρικάλαις Κομμωτήριον. Διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Σωματείου Καταστηματαρχῶν Κουρέων.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου, διατελὼν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Γραμματεὺς τῆς Κοινότητος καὶ ἀναπτύσσει ποικίλην δραστηριότητα εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συντοπιτῶν του.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΤΡΟΥΓΙΑΣ

Ἐκ Τεμπῶν τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1949 διατελεῖ ὑπάλληλος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἐξαιρετικὴν ἐξέλιξιν καὶ εὐρὺ μέλλον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΛΑΤΣΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ἄκετσι Ἀλμυροῦ. Μετὰ τὸν ἀτυχή πόλεμον 1897, ἐγκατεστάθη εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἔδρασεν ὡς πρᾶκτωρ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΦΦΑΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1861 εἰς Ἑλληνόπουργον (Γράλιστα) Καρδίτσης. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον Ἑλληνοπόργου. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, ἐγκατασταθεὶς εἰς Φάρσαλα, καὶ Καρδίτσαν, ὅπου μὲ τὴν συνεργασίαν τῶν ἀδελφῶν του Βασιλείου, Γεωργίου καὶ Στεφάνου ἐκτὸς τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν ἠσχολήθησαν καὶ μὲ Τραπεζικὰς ἐργασίας, ἀναπτύξαντες οἰκονομικὴν δραστηριότητα ἀξιοζήλευτον, μετατρέψαντες τὴν ὁμόρρυθμον ἐμπορικὴν Ἑταιρείαν εἰς ἀνώνυμον καὶ μὲ τὸν τίτλον «Τράπεζα Ἀδελφῶν Κόφφα Α.Ε.». Κατόπιν τῆς μεταπολεμικῆς ἐκμηδενίσεως τῆς δραχμῆς αὕτη ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΒΑΛΙΟΣ

Ἐκ Κεραμιδίου τῆς ἐπαρχίας Βόλου ἐγκατασταθεὶς μονίμως καὶ ἐργαζόμενος εἰς Βόλον. Ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἑταιρείας Τσιμέντων. Ἐνίσχυσε τὴν Ἑταιρείαν μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΑΟΥΣΗΣ

Ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου, γεννηθεὶς τὸ ἔτος 1880. Ἐλαβε πτυχίον Νομικῆς, διακριθεὶς εἰς τὰ Μικτὰ Δικαστήρια Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1903 ἕως τοῦ ἔτους 1937.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΙΣΠΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Καστανεάν (Καλαμπάκας) τὸ 1882. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν, ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον λαβὼν πτυχίον τῆς Νομικῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΙΣΣΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Καστανεάν (Καλαμπάκας) τὸ 1875. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν τοῦ ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον σπουδάζει ἦν Ἱατρικῆν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βλάσιον τὸ ἔτος 1882, ἐνθα καὶ ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἔτος 1965. Ἦσχολεῖτο μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του, ἐκτιμώμενος ὑπὸ τῆς αὐτόθι κοινωρίας.

ΕΚΛΙΠΟΝΤΕΣ ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤ. ΓΩΓΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βενδίстан (νῦν Ἀμάραντον) Καλαμπάκας τὸ 1859. Ἀπόγονος τοῦ «Γέρο-Στρογγύλη» καὶ ἑγγονος τοῦ Καπετὰν Γώγου, τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀρχικῶς κατήλθεν εἰς Τρίκαλα ὅπου ἐδημιούργησε λαμπρὰν ἐπιχείρησιν. Συνεδέθη διὰ γάμου μετὰ τῆς δεσποίνης Καλλιόπης τὸ γένος Ζιώζα, ἧς ἀπέκτησε τρία τέκνα. Τῆς συζύγου του θανούσης πρόωρος, ἦλθε εἰς Ἀθήνας ὅπου συνειργάσθη μετὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν ἐδῶ ἐγκατεστημένων ἀδελφῶν του μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπελθόντος τὸ ἔτος 1943. Ὁ υἱὸς του Γεώργιος διατηρεῖ ἐξαιρετικὸν καὶ εὐήμερον ἰδίαν ἐπιχείρησιν ζαχαρωδῶν προϊόντων εἰς Ἀθήνας.

ΚΩΝΣΤ. ΜΟΥΛΟΥΛΗΣ

Ἐκ Τυρνάβου Λαρίσης γεννηθεὶς τὸ ἔτος 1876 καὶ ἀποθανὼν τὸ ἔτος 1959. Νεώτατος ἀνεμίχθη εἰς τὸ ἐμπόριον. Διεκρίνετο διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐντιμότητά του.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΛΑΚΗΣ

Ἐξ Ἀμπελακίων τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης ἐπιδοθεὶς μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν βιοτεχνίαν ὀμβρελλῶν. Διετέλεσε Διευθυντὴ τῆς Ἑταιρείας «Ἀδελφοὶ Τσολάκη».

πων και τῶν καρπίμων δένδρων, σχολεῖον ἑλληνικὸν καὶ Ἀλληλοδιδασκτικόν, ὠραίαν ἀγορὰν καὶ 4 περικαλλεῖς ναοὺς, ἐξ ὧν διακρίνεται ὁ ἐπ' ὄνοματι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου⁴⁸ τιμώμενος διὰ τὴν κατὰ Σεπτέμβριον αὐτόθι γενομένην ἐπίσημον πανήγυριν».

Ὁ ἐπίσκοπος Δημητριάδος Δωρόθεος Σχολάριος τὸ 1877 γράφει⁴⁹, ὅτι ἡ Ἁγία ἔχει «σχολεῖα τρία, Ἀλληλοδιδασκτικόν, Ἑλληνικὸν καὶ Παρθεναγωγεῖον», διατηρούμενα ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων καὶ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἱατροῦ Ἀλαμάννου⁵⁰.

Τὸ ἀναφερόμενον Παρθεναγωγεῖον ἰδρύθη μετὰ τὸ 1874 ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἐκ Κερκύρας ἱατροῦ Δημ. Ἀλαμάννου, δαπάνης τῆς Κοινότητος καὶ τῶν κοινοτικῶν μονῶν⁵¹, ὁ δὲ προμνημονευθεὶς ἱατρός Χριστόδ. Εὐθυμιάδης ἀφιερῶν «μικρὰν βίβλον» εἰς τὸν ἱατρὸν Ἀλαμάννον γράφει ἐπὶ τῇ ἰδρύσει τοῦ παρθεναγωγείου καὶ τὰ κατωτέρω: «... ὦ ἐραστὰ τῆς παιδείας! Ἡ Θεσσαλία ἅπασα κηρύττει, στενωρεῖα τῇ φωνῇ, τὸ φιλόπτωχον αὐτῆς τῆς Ἐξοχότητος τοῦ καὶ τὸ φιλάνθρωπον τὴν ὀνομάζει τολμῶν εἰπεῖν, μετὰ θεόν, ἄλλον ζωοδότην καὶ οὐχὶ ἱατρὸν· μαρτυρεῖ τρανώς τὸ τῆς ἐνδιαθέτου καὶ καλοκαγάθου αὐτῆς ψυχῆς φιλόμουσον καὶ φιλόχριστον, τὸ λαμπρότατον Μουσεῖον, τὸ ἐκ θεμελίων ἀνεγερθὲν ἱερόν Παρθεναγωγεῖον ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Ἁγιάς, τῆς πατρίδος τῆς καὶ μόνον φωνὴν οὐκ ἔχει διδόναι νὰ ὁμολογήσῃ οὐ ταῦτα ἀλλὰ καὶ ἄλλα πάμπολλα βούλομαι ἀναφέρειν, ἐν πολλῇ παρρησίᾳ, ἀγαθοεργήματα αὐτῆς... ὁ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος δοῦλος εὐπειθέστατος καὶ τῶν ἀγαθοεργῶν τῆς διαπρέπει κῆρυξ. Χ.Ε.»⁵²

Τὸ 1880⁵³ ὁ ἱατρός Ν. Γεωργιάδης γράφει, ὅτι τῆς Ἁγιάς «οἱ κάτοικοι εἶναι φιλομαθεῖς, διατηροῦντες καλὰ σχολεῖα, μειλίχοι δὲ καὶ προσηνεῖς τοὺς τρόπους». Ἡ ἡμέρα δὲ τῆς ἀπελευθερώσεως (1881) εὕρισκε ἰδρυμένα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ σχολεῖα στεγαζόμενα εἰς παλαιὰ διδασκῆρια ἀνά μίαν ἔχοντα αἴθουσαν παραδόσεως καὶ ἀνά ἓνα διδάσκαλον πλὴν τοῦ σχολείου τῆς Ἁγιάς, τὸ ὁποῖον διαθέτει ἐκτὸς τοῦ διευθυντοῦ καὶ δύο βοηθούς⁵⁴.

Τὸ 1889 ὁ Ζ. Ἐσφιγμενίτης γράφει⁵⁵, ὅτι ἡ Ἁγία ἔχει 1891 κατοίκους καὶ 4 ναοὺς, οἱ δὲ φοιτῶντες ἐν τῷ Σχολαρχεῖῳ ἀνέρχονται εἰς 98⁵⁶, εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον εἰς 87 καὶ εἰς τὸ Δημοτικὸν εἰς 146.

Τὸ 1888 ἐκτὸς τῶν Ἰ. Χατζημαγαλιοῦ καὶ Ἀρ. Ζεφρανᾶ διδάσκει καὶ ὁ τῶς διδάσκαλος Μαΐμουλιου (1880) καὶ Καναλιῶν (1881) Γ. Δ. Καρτερός, ὁ ὁποῖος εἰς ὑπόμνημα

48. Πβλ. Μ. Δάλλα: Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ νέου ἐκ Βερροίας Ἀθῆναι 1941 καὶ Β. Καλοφωτιᾶ (ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου Ἁγιάς): Ἱστορικαὶ σελίδες τῶν πολιούχων Ἁγιάς ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου καὶ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Νέου ἐκ Βερροίας, Βόλος 1962.

49. Δωρ. Σχολαρίου: Ἔργα καὶ ἡμέραι. Ἐν Ἀθήναις 1877, σελ. 221-222.

50. Ὁ Δ. Σχολάριος τὸ 1881 εἶναι ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἀπὸ τοῦ 1874 συσταθέντος «Συλλόγου τῆς Θεσσαλίας» πρὸς ἐπιχορήγησιν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαίδευσως. G. Chassiotis: L'instruction publique chez les Grecs Paris 1881 p. 464.

51. Τὸ παρθεναγωγεῖον ἐκάη τὸ 1915. Κατὰ πληροφορίας τοῦ ἱατροῦ Δ. Σαμσαρέλου ὁ Ἀλαμάννος εἶχε νυμφευθῆ θυγατέρα τοῦ ἐξ Ἁγιάς Χατζημήτρου, θετὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Ἀλαμάννου ἐνυμφεύθη ὁ πατήρ του Φίλιππος Σαμσαρέλος, ἱατρός.

52. Ν. Γιαννοπούλου: Ἐγγραφα ἐπισκοπῆς Θαυμακοῦ. Ἐπιστολὴ Χριστοδούλου Εὐθυμιάδου ἱατροῦ. Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Νέα σειρά τ. 1 (1928) σ. 141. Ἐσφαλμένως ὁ Γ. Κορδάτος (ἐνθ' ἂν. σελ. 598 σημ. 1) πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν γραφομένων του «ἡ Ἁγία ἀπόχτησε κάποιο σχολεῖο τῆς προκοπῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18 αἰῶνος» παραπέμπει εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ τέλος τοῦ 18 αἰῶνος, ἀλλ' εἰς τὸ μετὰ τὸ 1874 ἰδρυθὲν παρθεναγωγεῖον, πρβ. Τ. Εὐαγγελίδου, ἐνθ' ἂν., σελ. 213.

53. Ν. Γεωργιάδου: Θεσσαλία. Ἐν Ἀθήναις 1880 σελ. 204.

54. Μ. Δάλλα: ἐνθ' ἂν. σ. 21-22.

55. περ. «Προμηθεὺς» Βόλου 7/1889 σ. 50, 57.

56. Ὅμως ἐν τῷ Μαθητολογίῳ τοῦ ἐν Ἁγιά Ἑλληνικοῦ σχολείου τὸ 1888 ἀναφέρονται ὡς ἐγγεγραμμένοι 70 καὶ τὸ 1899-1890 63.

Ἁγία: Παλιὸ Ἀρχοντικό.

του τοῦ 1890⁵⁷, ὑποβληθὲν εἰς τὸν τότε βουλευτὴν Ἁγιάς Μ. Δάλλαν, ὑπὸ τίτλον «Σημειώσεις Σχολικαί»⁵⁸ γράφει τὰ ἑξῆς: «...Νὰ συστηθῇ νηπιαγωγεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ διευθύνεται ὑπὸ τριτοβαθμίου διδασκάλου Ἀρσακείου. Νὰ διορισθῇ ὁ Α. Καζαντζῆς ὡς κοινοτικὸς διδάσκαλος τῶν σχολείων Ἀρρένων καὶ Ἑλληνικοῦ δι' ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Νὰ διορισθῇ ὁ Γ. Λαζαρίδης ὡς διδάσκαλος τῶν σχολείων Ἁγιάς. Νὰ διορισθῇ ὁ Καραβίδας ὡς διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν, μαθηματικῶν καὶ θρησκευτικῶν τοῦ Παρθεναγωγείου. Νὰ συστηθῇ Κυριακὸν σχολεῖον ἐνθαθὰ διδάσκηται ὁ λαὸς ἡθικοποιούμενος». Κατὰ τὸν Μ. Δάλλαν τῷ ὄντι, «τῷ 1890 ἐγένετο ἀπαρχὴ ἰδρύσεως Κυριακοῦ Σχολείου καὶ ἐγκαταστάσεως πνευματικοῦ ἐξ Ἁγίου Ὀρους πεφωτισμένου»⁵⁹.

Τὸ 1890 μετατεθέντων τῶν Ζαφρανᾶ καὶ Παπαλέτσου διδάσκει καὶ ὁ ἀνεμὶος τοῦ ἐκ Ρετσάνης ἐπισκόπου Ἱεροθέου Λεων. Κακκάλης, ὁ ὁποῖος ὡς Διτῆς τοῦ σχολείου Ἀρρένων ὑποβαλὼν αἴτησιν προαγωγῆς τοῦ σχολείου τὴν 3.10.1895 πληροφορεῖ τὸν Δάλλαν, ὅτι ἐνεγράφησαν ἄνω τῶν 160 μαθηταί, προσθέτων «ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν Κυριακῶν σχολείων εἴμεθα προθυμότεροι ἐγὼ καὶ ὁ Χατζημαγαλιός»⁶⁰.

57. Ἐν τῷ περ. «Προμηθεὺς» 1890 (σελ. 138) ὁ ἐκδότης Ζ. Ἐσφιγμενίτης γράφει: «Γ. Δ. Καρτερόν: Ἡ πραγματεία σου χρήζει μελέτης» πβλ. «Προμηθεὺς» 1891 σ. 276.

58. Ἀρχεῖον Μιλητιάδου Δάλλα (Φάκελος Ἐκπαίδευσως) ἀποκείμενον ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις γραφεῖσις τῆς Λαογραφικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἐταιρείας τῶν Θεσσαλῶν.

59. Μ. Δάλλα ἐνθ' ἂν. σελ. 20.

60. Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ ἀρχείου Μ. Δάλλα.

Ἄγια: Μιά γραφική αὐλή.

Τὸ 1897 οἱ μαθηταὶ τοῦ Δημοτικοῦ Ἀρρένων ἀνέρχονται εἰς 170 μετὰ 5 τάξεων, ὁ δὲ Κακκάλης παραπονεῖται τὴν 3 καὶ 7.2.1897 εἰς τὸν Δάλλαν, ὅτι ἡ μὴ μετάθεσις τοῦ Ζαφρανᾶ εἰς Ἄγιαν ἔβλαψε τὸ Δημοτικὸν καὶ Κυριακὸν σχολεῖον.

Τὴν 10.1.1900 Δ)ντῆς τοῦ Δημοτικοῦ εἶναι ὁ Ι. Χατζη-μαγαλιός⁶¹, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1896 ἤρχισεν ἀνεγειρομένη νέα Δημοτ. σχολὴ Ἀρρένων ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Β. Με-λαῖ⁶² φέρουσα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς πλάκα, ἐν ἣ εἶναι γεγραμμένοι: «Νηπιαγωγεῖον Ἀρρένων ἐκ κληροδο-τήματος Βασιλείου Μελαῖ ἐν ἔτει 1900».

Παράλληλως τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου ἀπὸ τοῦ 1871 ἐλειτούργησεν ἐν Ἄγιᾳ καὶ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, τὸ ὁποῖον, προαχθέν τὸ 1929 εἰς ἡμιγυμνάσιον, ἀπὸ τοῦ 1957 ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὡς αὐτοτελὲς πλῆρες Γυμνάσιον. Διευθύνται τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολεῖου μέχρι τοῦ 1900 διετέλεσαν οἱ Γ. Καραβίδας, Ν. Σούρλας, Χαρ. Σούρλας, Θ. Χατζηαράνης, Κ. Λάβδας, Μ. Σάγκας, Ἑλληνοδιδάσκα-λοι δὲ οἱ Ζ. Κ. Σούρλας, Χ. Γκίνης, Δ. Δουμούτης, Δ. Ζη-τρίδης, Θ. Εὐθυμίου, Π. Γεωργίου, Ν. Καμικούλης, Ε.

61. Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3)10-1-1900 πράξεως τοῦ Συλλό-γου τῶν Διδασκάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολεῖου Ἄγιᾶς. Βιβλίον Πράξεων τοῦ συλλόγου τῶν διδασκάλων τοῦ ἐν Ἄγιᾳ Ἑλλην. σχο-λεῖου ἀπὸ 9)1894-10.1.1900 σελ. 18.

62. Ε. Ζερβού: Ἐθνικὰ κληροδοτήματα καὶ δωρεαί. Ἀθῆναι 1925 σελ. 1422 πβλ. Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Ὀρησκευμάτων, Μητρῶον τῶν εἰς τὴν ἄμεσον διαχείρισιν καὶ τῶν εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουρ-γεῖου Παιδείας καὶ Ὀρησκευμάτων ὑπαγομένων Κληροδοτημάτων τόμ. πρώτος Παλαιᾶς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1929 σελ. 361.

Βεργῆς, Ι. Τέντες, Δ. Νίτης, Κ. Κρασοῦλης, Α. Πατέρας, Γ. Ἄλβης, Δ. Τρυσαφίρης⁶³ κλπ.

Ὁπωσδήποτε ἐκτός τῶν ἀνωτέρω σχολείων λειτουργεῖ ἐν Ἄγιᾳ ἀπὸ τοῦ 1890 μὲν ὡς εἰδομεν⁶⁴, καὶ Κυριακὸν Σχο-λεῖον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1895 καὶ Σχολεῖον τοῦ Λαοῦ διὰ διαλέ-ξεων ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κατωτέρω ἀποσπάσματος ἐπι-στολῆς τῆς 1.11.1895, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ὁ σχολάρχης Ἄγιᾶς Χαρ. Σούρλας εἰς τὸν ἐν Ἀθῆναις βουλευτὴν Ἄ-γιᾶς Μιλτ. Δάλλαν⁶⁵:

«...Τὸ Κυριακὸν μας Σχολεῖον τὴν παρελθούσαν Κυρια-κὴν ἦτο ἐν ἀνθηρᾷ, οὕτως εἰπεῖν, καταστάσει. Ἄνδρες ἦσαν περὶ τοὺς πενήκοντα ἱερεῖς πέντε (δὲν μᾶς ἔρχεται ὁμως ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης· δὲν ἐπιτρέπεται, λέγει, εἰς λαϊκὸν νὰ ἐρμηνεύη τὸ Εὐαγγέλιον· δὲν τὸν ἀκούουν ὁμως εἰς τοῦτο οἱ ἄλλοι ἱερεῖς). Βεβαίως εἶχομεν καὶ τοὺς μα-θητάς. Οἱ ἄνθρωποι, φαίνεται, δεικνύουν προθυμίαν· βρα-δύτερον θὰ ἔχωμεν πλειοτέρους ἀκροατάς. Κρατοῦμεν βι-βλίον τῆς προόδου τοῦ Κυριακοῦ Σχολεῖου.

Τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἄλλου θέματος (οὐχὶ θρη-σκευτικοῦ) θὰ γίνεταί τῃ 3^ῃ ὥρα μ.μ. Τοῦτο ἀπῆτησαν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ θαμῶνες, διότι δὲν εὐκαιροῦν νὰ ἔλθουν τὸ πρωῖ. Ἴνα γινώμεθα ὠφελιμώτεροι, ἀπεφασίσαμεν νὰ συνδυάσωμεν τὸ Κυριακὸν Σχολεῖον μὲ τὸ Σχολεῖον τοῦ Λαοῦ. Διὸ ἐκτός τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Ἀποστόλου τῆς ἡμέρας, θ' ἀναπτύσσεται καὶ θέμα τι εἴτε ἐκ τῆς Ἱστορίας εἴτε ἐκ τῆς Γεωγραφίας, Φυσιτικῆς, Χημείας, Κοσμογρα-φίας καὶ ἄλλων μαθημάτων ὑπὸ ἀνδρῶν πρὸς τοῦτο ειδι-κῶν καὶ πρὸς τοῦτο προσκεκλημένων ὑπ' ἐμοῦ, τοῦ κ. Νίτη καὶ τοῦ κ. Κακκάλη. Τὴν πρώτην Κυριακὴν ἀνέπτυξε τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Παπακωνσταντῖνος, ὠμίλησε δὲ περὶ τοῦ Καραϊσκάκη ὁ κ. Νίτης. Τὴν δευτέραν Κυριακὴν ἀνέπτυξα τὸ Εὐαγγέλιον ἐγώ, ὠμίλησε δὲ περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν Κυριακῶν Σχολείων ὁ κ. Κακκάλης...»⁶⁶

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὄχι μόνον ὑπεῖρχεν ἐν Ἄγιᾳ σχολεῖον κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπὸ τοῦ Κωνσταντᾶ συγγραφῆς τῆς Νεωτερικῆς Γεωγραφίας, ἀλλ' οὔτε καὶ παρήκμασε τοῦτο βραδύτερον, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Κορδάτος, τοῦναντίον μά-λιστα μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 19 αἰῶνος ἐκτός τοῦ Δημοτι-κοῦ Ἀρρένων ἰδρύθησαν Παρθεναγωγεῖον καὶ Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἐλειτούργησαν δὲ Κυριακὸν Σχολεῖον καὶ Σχο-λεῖον τοῦ λαοῦ.

Ἄλλὰ τόσον ὁ Γ. Κωνσταντᾶς ὅσον καὶ ὁ Γ. Κορδάτος παρέλειψαν νὰ ἀναφέρουν τοὺς ἐξ Ἄγιᾶς καταγομένους πεπαιδευμένους ἄνδρας:

Ἐκτός τοῦ ἐν Βαθυρρεύματι Ἄγιᾶς γεννηθέντος ὀσίου Συμεῶν, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐπὶ τοῦ Πηλίου μονῆς Φλαμου-ρίου, «εὐγῆκεν ἕξ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ἄγιᾶς καὶ ἐδί-δασκε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου»⁶⁷, ἢ Ἄγιᾳ ἔχει νὰ παρουσιά-σῃ τὸν συγγραφέα Μεθόδιον, ἀποκαλούμενον Ὀλυμπιώ-την καὶ μάλιστα τὸν ἐν τῇ περιφήμῳ σχολῇ Ἀμπελα-κίων διδάξαντα παιδαγωγὸν Παναγιώτην.

Ὁ Μεθόδιος, ὁ ὁποῖος ἐσπούδασεν ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἀ-καδημίᾳ ὑπὸ τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν (1758) καὶ διετέλεσε κατόπιν ἐφημέριος τῆς ἐν Λειψία Ἑλληνικῆς κοινότητος (1761-1766)⁶⁸, ἀφοῦ διώρθωσε τοὺς τοῦ Ν. Θεοτόκη λόγους, συνέγραψε τὴν κατωτέρω πραγματείαν:

63. Ἐκ τοῦ Μαθητολογίου καὶ τοῦ Βιβλίου Πράξεων τοῦ Συλλό-γου τῶν Διδασκάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολεῖου Ἄγιᾶς.

64. βλ. ἄνωτ.

65. Ἀρχεῖον Μ. Δάλλα.

66. Ὀλόκληρος ἢ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη εἰς δημοσίευσμά μου ἐν τῇ ἐν Ἀθῆναις ἐκδιδόμενη ἐφημερίδι «Θεσσαλικὸν Μέλλον» τῆς 1.7.1963 ὑπὸ τίτλον «Σχολεῖα Ἄγιᾶς καὶ Μιλτ. Δάλλας».

67. Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ νέου καὶ θαυματουργοῦ τοῦ καὶ ἀνυποδήτου, ψαλλομένη τῇ δεκάτῃ ἐνάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, συντεθεῖσα παρὰ Γερμανοῦ ἱερομονά-χου νῦν πρώτον τύποις ἐκδοθεῖσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα. Ἐν Σμύρῃ 1864 σελ. 44.

68. Τ. Εὐαγγελίδου: ἐνθ' ἄνωτ. Α' σελ. 214, 221-222.

«ΛΟΓΟΙ

Εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν μετὰ καὶ τῶν πανηγυρικῶν, ἐπιφωνηματικῶν καὶ ἐπιταφίων, συντεθέντες μὲν καὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ Νικηφόρου ἱερομονάχου ΘΕΟΤΟΚΗ, τοῦ Κερκυραίου, ἐπιμελῶς δὲ διορθωθέντες παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΟΛΥΜΠΙΩΤΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΑΓΥΙΑΣ. Ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόφ ἔτει 1766»⁶⁹.

Ἐπίσης ὁ Μεθόδιος κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν κατωτέρω πραγματείαν:

«ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ»⁷⁰

τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων μεταφρασθεῖσαι εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον παρὰ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ἱερομονάχου ΟΛΥΜΠΙΩΤΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΑΓΥΙΑΣ μετὰ καὶ μικρᾶς ἑρμηνείας τοῦ Πιστεῦσιν συλλεχθείσης παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας. Ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόφ ἔτει 1766»⁷¹.

Κατὰ τὸν Κ. Σάθαν⁷² καὶ Γ. Ζαβίραν⁷³ ὁ Μεθόδιος «εἰς τῶν λογίων ἱερομονάχων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος»⁷⁴ διτέλεσε ἑφημέριος καὶ τῶν ἐν Βρεσλάου (Βρατισλαβία) ὀρθοδόξων, ὁ δὲ Ἰώσηπος ἱεροδιάκονος Μοισιόδαξ, ὁ ὅποιος μετέφρασεν ἐν Ἐνετία τὸ 1761 ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ἰδιώματος τὴν Ἡθικὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Μουρατόρι, ἀναφέρει καὶ τὸν Μεθόδιον μετὰ τῶν βοηθησάντων αὐτὸν εἰς τὴν μετάφρασιν⁷⁵.

Κατὰ δὲ τὸ κατωτέρω περὶ Ἁγιάς ἀπόσπασμα ἀνεκδότου συγγράμματος⁷⁶ ὁ Μεθόδιος περὶ τὸ 1760 εἶχε φέρει ἐκ Λειψίας εἰς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου 600 καὶ πλέον βιβλία:

«... Ἁγιάς ἦτον ἀνὴρ τις φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος, Μεθόδιος τ' ὄνομα, ὅστις ἐσύναξε καὶ περὶ τὸ 1760 ἀπὸ τῆν Λειψίαν τῆς Σαξονίας εἰς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ μονὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου περίφημον βιβλιοθήκη, συσταμένην ἀπὸ 600 βιβλία καὶ ἐπέκεινα λαμπρῶν καὶ ὠραίων ἐκδόσεων· αὐτὴ ἡ βιβλιοθήκη, ἀφοῦ ἔμεινε περὶ τὰ 70 περίπου ἔτη ἐν παραβύστω κειμένη ἄχρηστος καὶ ἀνωφελής, τέλος τὸ 1828 διεσκορπίσθη καὶ μέρος αὐτῆς εἰς τὴν Ἀρισσαν ἐκομίσθη διὰ νὰ γένῃ πυρὸς παρανάλωμα, ὅποτε δι' ἐπιταγῆς αὐθεντικῆς κατηδαφίσθη καὶ ὁ ὑπερκαλλῆς ἐκεῖνος ναός, ἀλλ' ὁ πρὸς οἰκονομίαν πραγμάτων δεξιός, ὁ

69. Περιοδ. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ἔτος 37 τ. 36 ἀρ. 24 τῆς 31-12-1916 σελ. 56.

70. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ: Νεοελληνικὴ Φιλολογία ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι Βασιλείας τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀθήναι 1854 τ. Α' σελ. 86.

71. Περὶ ἀμφοτέρων τῶν πραγματειῶν πρβλ. περιοδ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ἔτους 36 τ. 36 ἀρ. 15 τῆς 17.8.1916 σελ. 119.

72. Κ. Σάθα: Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων (1453-1821) Ἀθῆναι 1868 σελ. 605.

73. Γ. Ζαβίρα: Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν θέατρον ἐκδοθέν ὑπὸ Γ. Κρέμου. Ἀθῆναι 1872 σελ. 417.

74. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 221.

75. Κατάλογος τῶν σεβασμιῶν καὶ ἐντίμων ὀνομάτων, ὅπου μ' ἐβοήθησαν εἰς τὴν παροῦσαν μετάφρασιν: «ὁ Μεθόδιος ἱερομόναχος Ὀλυμπίτης Ἁγιάς... Ν. Κάκαβος Λαρισαίος... κατέστρωσα τὰ αἰδέσιμα καὶ ἐντίμα ὀνόματά των καὶ ἔστω πρὸς τεκμήριον τῆς εὐχαρίστου μου γνώμης...» σελ. λέ', λστ'.

76. Περιήγησις εἰς τὴν Θεσσαλίαν (ἀπόσπασμα ἀνεκδότου συγγράμματος). Ἀγιά. Ἐβδομαδιαίον περιοδικὸν Ἀθηνῶν «Ἐπτάλοφος» Δ. Νικολαΐδου ἀρ. 23 18.5.1868 ἔτος Δ' σελ. 385 πβλ. Τ. Εὐαγγελίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 222.

προειρημένος μητροπολίτης τότε Λαρίσης Κύριος Μελέτιος ὁ Σίφνιος διέσωσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ὀλοθρευτῶν περὶ τοὺς τριακοσίους τόμους. Τοῦτου τοῦ Μεθοδίου φέρεται Ἱερά Κατήχησις τοῦ βαπτίσματος»⁷⁷.

Ὁ ἐξ Ἁγιάς παιδαγωγὸς Παναγιώτης συγκαταλέγεται μετὰ τῶν ἐν τῇ σχολῇ Ἀμπελακίων διδασκάντων, τοὺς ὁποίους ἀναφέρομεν χρονολογικῶς ἐν τῷ κεφαλαίῳ «Σχολῇ Ἀμπελακίων» τῆς περὶ ἱστορίας καὶ συνεταιρισμοῦ Ἀμπελακίων διατριβῆς ἡμῶν⁷⁸.

Μετὰ τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Γεώργιον, τὸν ἐκ Τρίκκης Γεώργιον Τριανταφύλλου, τὸν Ἰωάννην Κοντὸν (Σπαρμιώτην), τὸν ἐκ Τρίκκης Πολυζώνη, τὸν ἐκ Καλαβρύτων Ἀντ. Φωτῆλαν, τὸν Γ. Τρικκαλινόν, τὸν Γρ. Κωνσταντῶν, Σπ. Ἀσάνη, Κ. Κούμαν, Ἀνθ. Γαζῆν, Παπᾶ Ἀργύρην ἐδίδαξεν ἐν Ἀμπελακίῳ ὁ ἐξ Ἁγιάς «παιδαγωγός»⁷⁹ Παναγιώτης ἀπὸ τοῦ 1804-1807, ἡτοι μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1803 λαβοῦσαν χώρα ἀποχώρησιν τοῦ Κωνσταντᾶ καὶ ἀφίξιν τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ. Ὁ Γ. Κωνσταντᾶς τὸ 1804 ἐν Ἐνετία ἐξέδωκε τὴν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μετάφρασιν τοῦ φιλοσοφικοῦ συγγράμματος τοῦ Φρ. Σουαίτου. Εἰς τὸν ἐν τῷ Δ' τόμῳ⁸⁰ «κατάλογον τῶν φιλολόγων συνδρομητῶν τῆς ἐκδόσεως τῆς βίβλου ταύτης καθ' ἐκάστην πόλιν» καὶ συγκεκριμένως «ἐν Ἀμπελακίῳ» ἀναφέρονται μετὰ τῆς ἐν Ἀμπελακίῳ Σχολῆς, τοῦ Γεωργίου Ν. Μάνιαρ⁸¹ καὶ ὁ ἐν Ἀμπελακίῳ διδάσκων «λογιώτατος κύρ Παναγιώτης παιδαγωγός ὁ ἐξ Ἀγιάς»⁸².

Μετὰ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ περὶ ἀμαθείας τῶν Ἀγιάτων χαρακτηρισμὸς τῶν Δημητρίων καὶ ὁ περὶ παρακμῆς τοῦ σχολείου Ἀγιάς μετὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα τοῦ Κορδάτου ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς ὡς καὶ τὴν παράθεσιν τῶν ἐξ Ἀγιάς πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐρχόμεθα ἡδὴ νὰ ἐξετάσωμεν τὰ περὶ ἀσυμφωνίας τῶν Ἀγιάτων.

Οἱ Δημητρίεις (Κωνσταντᾶς καὶ Φιλιππίδης) ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ἀσυμφωνία τῶν Ἀγιάτων εἶναι «τὸ ὀλέθριον ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας»⁸³.

77. Περὶ τοῦ Μεθοδίου πβλ. Ἀναστασίου ἱερέως καὶ οἰκονομοῦ τῶν Ἀμπελακίων: Ἀπολογία ἱστορικοκριτικὴ (συντεθεισὰ Ἑλληνιστὶ ὑπὸ ἱατροῦ Λουδ. Σωτήρη) ἐπεξεργασθεῖσα εἰς κοινὴν διάλεκτον τῶν Ἑλλήνων μετὰ τινων σημειωμάτων. Ἐν Τριεστῷ 1814 σελ. 219. Μ. Παρανίκα: Σχεδίασμα τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως Κων/πόλεως μέχρι ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος, Κωνσταντινουπόλις 1867, σελ. 89. Δ. Τσοποτοῦ: Γῆ καὶ Γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Βόλος 1912 σελ. 169. Θεσσαλικὰ Χρονικὰ 2 (1931) 186.

78. σελ. 86.

79. «εἰς Ἀμπελάκια Θεσσαλίας «παιδαγωγός» Παναγιώτης ὁ ἐξ Ἀγιάς τῆς Θεσσαλίας, δηλ. διδάσκαλος τῶν κοινῶν γραμμάτων» Ἐμ. Γεδεών: Ἱστορία ἀπὸ Σκυβάλων περιοδ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια τ. 36 ἀρ. 12 τῆς 30.6.1916 πβλ. Τ. Εὐαγγελίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 218: «Κούμας 1803-4, εἶτα ὁ ἐξ Ἀγιάς μοναχὸς Παναγιώτης (1804-1807)» (Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια 1916 σελ. 90 κ.ε.).

80. σελ. 357-358.

81. πβλ. Η. Γεωργίου: Ὁ ἐξ Ἀμπελακίων ἔθνικὸς εὐεργέτης Ἀδამάντιος Θ. Μάνιαρς Ἀθήναι 1949.

82. Ἐφ' ὅσον ὁ Τ. Εὐαγγελίδης (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 213) ἀναφέρει, ὅτι μετὰ τὸν Δημήτριον Κρήτα ἐδίδαξεν ἐν Μακρυνίτσᾳ «ὁ ἱερομόναχος Παναγιώτης 1800-1805, ὁ εἶτα ἐν Ἀμπελακίῳ» (Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια 1916 σελ. 90 κ.ε.), δὲν ἀναφέρεται δὲ ἕτερος Παναγιώτης διδάσκαλος ἐν Ἀμπελακίῳ (μετὰ τὸν Παναγιώτην ἀναφέρονται ὡς διδάξαντες ἐν Ἀμπελακίῳ ὁ Δ. Μάγνης (1806-1810), οἱ Ἀμπ)ται Α. Μεζεβύρης, Κ. Πρασσᾶς, Δ. Καστρίδης κλπ.), ἴσως ὁ ἐξ Ἀγιάς Παναγιώτης ἐδίδαξε καὶ ἐν Μακρυνίτσῃ.

83. «... ἡ ἐδικὴ τους ἀσυμφωνία, τὸ ὀλέθριον ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας, τοὺς κάμνει νὰ εἶναι δυστυχεῖς».

Πρὸς ἀνασκευὴν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τῶν θὰ χρησιμοποιοῦμεν ἄφ' ἑνὸς μὲν τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Κορδάτου περὶ ἀσυμφωνίας τῶν συμπατριωτῶν του Ζαγοριανῶν, ἄφ' ἑτέρου δὲ τὴν κατὰ τὸ 1824 ἀσυμφωνίαν τῶν δύο ἐκ Μηλεῶν διδασκάλων τοῦ Γένους Κωνσταντᾶ καὶ Γαζῆ, ἡ ὁποία προεκάλεσε τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἀπώλειαν μεγάλου μέρους βιβλίων τῆς Βιβλιοθήκης Μηλεῶν.

Τὸ ἀπὸ τοῦ 1700 λειτουργοῦν σχολεῖον τῆς Ζαγορᾶς εἶναι τὸ ἀρχαιότερον σχολεῖον τοῦ Πηλίου, ὁ δὲ Κορδάτος γράφει περὶ τῆς ἀσυμφωνίας τῶν συμπατριωτῶν του Ζαγοριανῶν τὰ ἐξῆς⁸⁴:

«...Ὁ Ι. Πρίγκος ἔκανε μεγάλες δωρεὰς στὸ σχολεῖο. Τὸ πλούτισε μὲ πολλὰ βιβλία... καὶ ἔδωκε καὶ 1500 γρ. γιὰ νὰ πληρώνεται ἀπὸ τὸν τόκο τους «ὁ διδάσκαλος τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων»... Μερικοὶ ὅμως... δὲν ἦταν σύμφωνοι. Δὲν ἤθελαν οὔτε νὰ ἐπισκευαστεῖ τὸ παλιὸ σχολεῖο τῶν «κοινῶν γραμμάτων» οὔτε νὰ φκιαχτεῖ νέο χτίριο. Ἄνοιξαν λοιπὸν καυγάδες καί... θέλοντας νὰ κλείσουν τὰ σχολεῖα καταγγέλναν στὸ πασᾶ Τρικκάλων πὼς χτίστηκαν στὴ Ζαγορᾶ νέα σχολεῖα χωρὶς τὴν ἀδεία τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ χωρὶς νὰ πληρώσουν τὸ ἀνάλογο φόρο. Φαίνεται ἔγιναν δύο καταγγελίες. Ἡ πρώτη ἔγινε τὸ 1780. Ὁ Τοῦρκος πασᾶς ἔστειλε ἀνακριτὴ στὴ Ζαγορᾶ καὶ γιὰ νὰ μὴ γκρεμιστεῖ τὸ σχολεῖο ἀναγκάστηκαν οἱ Ζαγοριανοὶ νὰ πληρώσουν πολλὰ στοὺς Τούρκους ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Καλλίνικος Γ' σ' ἓνα του σημείωμα: «...οἱ προδότες ἔστρωσαν μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ ἐξαλειφθεὶ τὸ ὄνομα ἐκ βιβλίων ζώντων». Ὑστερα ὅμως ἀπὸ δύο τρίτα χρόνια ἀπὸ τοὺς ἴδιους Ζαγοριανοὺς ἔγινε νέα καταγγελία στὸ ἴδιο πασᾶ πὼς χτίστηκε κρυφὰ τὸ Ἑλληνομουσεῖο... ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Καλλίνικος... «πόρνη τις⁸⁵ δημοσία ἀπὸ τοῦ καταράτου οἴκου τῶν Μουζεβίκων ἐπρόδωσαν τὸ σχολεῖον... ἐπλήρωσαν ἡ χώρα (Ζαγορᾶ) 16 πουγγία καὶ τὰ ἐξόδα τῶν ἐλθόντων πασαλίδων, δι' ἃ ἀφορίσαμεν ἐκείνην τὴν προδότριαν πόρνην ἀφορισμοῖς ἀλύτοις καὶ τὸ γένος αὐτῆς».

Καὶ ἥδη τίθεται τὸ πρῶτον ἐρώτημα: Ὅταν ἐν Ζαγορᾷ, ἡ ὁποία διατηρεῖ σχολεῖον πρὸ τῆς Ἀγιάς, ἀπὸ τοῦ 1700, αἱ πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς βάρος τῶν σχολείων της προδοσίαι τῶν Ζαγοριανῶν φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ πόρνοι, ἡ ἀσυμφωνία τῶν Ζαγοριανῶν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀμαθείας;

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τὴν ἀσυμφωνίαν Γ. Κωνσταντᾶ καὶ Α. Γαζῆ εἰς δύο ἐγγραφα τοῦ Ὑπουργείου Ναυτικῶν τοῦ 1824 ἀποκείμενα ἐν τοῖς Γενικοῖς Ἀρχείοις τοῦ Κράτους.

Ὁ Γεώργιος Ζορμπᾶς, Μάγνης, ἐζήτησε τὸ 1824 παρὰ τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Ὑπουργείου Ναυτικῶν, ἵνα «ἐλευθερώσῃ τὴν βιβλιοθήκην» Μηλεῶν «διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς νεολαίας». Τὸ δὲ Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν διὰ τοῦ κατωτέρω ἀνεκδότου ἐγγράφου του τῆς 25-10-1824 ἐζήτησε τὴν ἐγκρισιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Σώματος:

Περίοδος Γ'

Ἄρ. 116

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς τὸ Σεβ. Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν

Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Σεπ/ρίου ὑπ' ἄρ. 5001 διαταγὴν τῆς Διοικήσεως, δι' ἧς διέταττε τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο διὰ νὰ

μὴ δώσῃ ἐγγραφα καταδρομικά εἰς οὐδένα πλοῖον, ἕως οὐ νὰ μάθῃ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ ἀκολούθως θέλει διαταχθῆ περὶ τούτου. Ἐκτοτε ἄχρι τοῦδε τὸ Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν μ' ὄλον ὅτι ἐπαρρησιάσθησαν πολλοὶ αἰτοῦντες δὲν ἔδωσεν εἰς τινα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἑλληνικὸς στόλος εὐοδοῦται ἐν εὐταξίᾳ καὶ νίκῃ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἀναφέρει πρὸς τὸ Σεβ. Ἐκτελεστικὸν Σῶμα νὰ ἐγκρίνῃ νὰ ἐπιτάξῃ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο εἰς τὸ νὰ δώσῃ τὰ ἀναγκαῖα εἰς συστατικά ἐγγραφα καὶ ὁδηγίας εἰς τοὺς καταδρομικοὺς πρὸς τοὺς ζητοῦντας καὶ μέλλοντας καταδρομεῖν, διὰ νὰ μὴ παρεκτραπῶσιν ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ νόμου. Ἐν τούτοις ἐπαρρησιάσθη κάποιος τις λατριώτης τοῦ Κου Ἀνθίμου Γαζῆ, ἀποδεξιγμένος, ὅτι ἐδούλευε καλῶς ἐν καιρῷ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ζητεῖ εἰδικὰ ἐγγραφα καταδρομῆς διὰ νὰ παραπλῆ εἰς τὰ νερά Εὐρίπου καὶ Βόλου μαχόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν μόνον καὶ δίδει ἐγγύησιν, ὅτι δὲν θέλει παρεκτραπῆ ἀπὸ τὰς δοθείσας αὐτῷ ὁδηγίας καὶ ἐν αὐτῇ ὑπόσχεταί νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς ἐκεῖσε σχολῆς τοῦ Κου Γαζῆ, ἣτις συνίσταται ἀπὸ 5000 χιλ. τόμους ὅλοι ἀπὸ κλασικοὺς συγγραφεῖς Ἑλλήνων, Λατίνους, Γερμανοὺς, Γάλλους καὶ Ἰταλοὺς καὶ νὰ τοὺς μετακομίσῃ ἐδῶ εἰς Ναύπλιον καὶ παραδώσῃ τῷ κυρίῳ Γαζῆ ὡς ἀναγκαῖα ταῦτα καὶ ἐπωφελῆ εἰς τὸ διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς νεολαίας διὰ τοῦτο ἀναφέρει τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο πρὸς τὸ Σεβ. Ἐκτελεστικὸν Σῶμα... διὰ μίαν τοιαύτην ἐπωφελῆ δούλευσιν νὰ ἐπιτάξῃ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, διὰ νὰ δώσῃ τὰ ἀναγκαῖα καταδρομικά.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 25 Ὀκτωβρίου 1824

Ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Γ. ΚΩΠΑΣ

Ὅμως ὁ Γρ. Κωνσταντᾶς, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης καὶ τῶν διαβημάτων τοῦ Ἀ. Γαζῆ πρὸς μετακόμισιν ἐκ Μηλεῶν τῆς Βιβλιοθήκης, διὰ τοῦ κατωτέρω πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν ἀνεκδότου ἐγγράφου του ζητεῖ «νὰ ἀναιρέσῃ τὴν περὶ τῆς εἰρημένης βιβλιοθήκης διαταγὴν του»:

«Πρὸς τὸ ἔνδοξον Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν

Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ ἔνδοξον τοῦτο Ὑπουργεῖον κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ πανοσιολογιώτατου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Ἀνθίμου Γαζῆ ἔδωκε διαταγὴν τῷ καπιτάν Γεωργίῳ Ζορμπᾶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πατρίδα μας, νὰ σηκώσῃ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Μηλεωτικῆς σχολῆς καὶ νὰ τὴν μετακομίσῃ δὲν ἠξεύρω ποῦ. Ἐγὼ ὅμως εἰδοποιῶ τὸ ἔνδοξον Ὑπουργεῖον, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ἐκείνη δὲν εἶναι ἰδιαίτερα τοῦ κυρίου Γαζῆ, ἀλλὰ κοινή, ἐπειδὴ συνίσταται ἀπὸ βιβλία τῶν μακαρίων πρώτων κτητόρων, ἀπὸ βιβλία ἐδικὰ μου καὶ ἀπὸ βιβλία τοῦ κυρίου Γαζῆ καὶ θαυμάζω πῶς περὶ πράγματος κοινοῦ κινεῖται ἰδιαίτερος ἡ πανοσιολογίότης του, χωρὶς κἄν νὰ με ἐρωτήσῃ ἂν ἐγκρίνω τὸ κίνημά του. Ὅθεν παρακαλῶ τὸ ἔνδοξον Ὑπουργεῖον νὰ ἀνακαλέσῃ, τουτέστιν νὰ ἀναιρέσῃ τὴν περὶ τῆς εἰρημένης βιβλιοθήκης διαταγὴν του καθ' ὅτι τὸ αἶτημα τοῦ κυρίου Γαζῆ εἶναι ἀδικον, ἄλογον καὶ τῆς ὑπολήψεώς του ἀνάξιον. Ἐπειδὴ νὰ σηκωθῶσι τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ὅθεν εἶναι φυλαγμένα, ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι μὲ στίφος ληστρικὸν Ὀλυμπίων (ὁ Ζορμπᾶς μόνος δὲν εἶναι ἱκανὸς) καὶ ἡ ἐπιτυχαίνει καὶ λεηλατίζεται ἐν ταυτῷ καὶ ὅλη ἡ χώρα, ἡ δὲν ἐπιτυχαίνει καὶ χάνονται ἀνὰ κράτος ἀντὶ νὰ σωθῶσι τὰ βιβλία. Τὸ δὲ βέβαιον ἐκ τούτου ἐπόμουν εἶναι, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους παραξυνθέντες ἐκ τοιούτου ληστρικοῦ κινήματος, θέλουν κατασφάζει καὶ αἰχμα-

84. Γ. Κορδάτου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 584-586.

85. «Υπέστη ἱκανὰς ζημίας ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ὡς ἐκ καταγγελίας τῶν σχολείων ὑπὸ ἀθλίᾳ τινὸς πόρνης» Τ. Εὐαγγελίδου καὶ ἔνθ' ἄν. τ. Α'. σελ. 204.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ

Καταταγείς εις τόν στρατόν διέτρεξεν όλους τούς βαθμούς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ὑποστρατήγου. Ἐλαβε μέρος εις ὅλους τούς πολέμους. Ἐτυχε πλείστων παρασῆμων. Ἀπεστρατεύθη τῷ ἔτος 1923.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΤΣΑΓΓΕΛΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Κατηχωρίῳ τοῦ Πηλίου τῷ 1871. Σπουδάσας τὴν ἰατρικὴν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις, εἰδικευθεὶς εἰς τὸν κλάδον τῆς Μαιευτικῆς, ἐξήσκησε τὸ ἑπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ ἐν Βόλῳ. Πρόεδρος τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου Δήμου Παγασῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἐγεννήθη ἐν Κοκωτοῖς τοῦ Ἄλμυροῦ. Κατετάγη εἰς τὸν στρατόν εἰς τὸ Σῶμα Πυροβολικοῦ. Διήλθεν ὅλους τούς βαθμούς τῆς ἱεραρχίας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ὑποστρατήγου. Ἐλαβε μέρος εἰς ὅλους τούς πολέμους τοῦ ἔθνους. Διετέλεσε Νομάρχης Λασηθίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Λαρίσῃ, ἤκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς Ἀθήνας καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Μετέβη εἰς Η.Π.Α. ὡς ὑπότροφος τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἠσχολήθη μὲ ἐρεῖνας ἐπὶ τοῦ καρκίνου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ

Ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου τοῦ Πηλίου. Μετά τὰς ἐγκυκλίους τοῦ σπουδᾶς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν. Κατὰ τούς ἀγῶνας 1912-1913 ὑπηρετῶν εἰς τὸν στρατόν καὶ λόγῳ τῶν προσόντων τοῦ προήχθη εἰς ἀξιωματικόν.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΛΙΠΟΝΤΩΝ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἴατρος, Νευρολόγος-Ψυχίατρος, γεννηθεὶς ἐν Βόλῳ τῷ 1902. Ἐσπούδασεν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1928 ἤσκησε τὸ ἰατρικὸν ἑπάγγελμα ἐν Βόλῳ, ἰδρύσας καὶ τὴν ἐπισημὴν ὑφισταμένην κλινικὴν Χατζηγεωργίου.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Σύζυγος τοῦ ἀειμνήστου ἀρχαιολόγου καὶ ἱστοριοδίφου Νικολάου Γιαννοπούλου ἡ ὁποία διὰ τῆς συμβολῆς τῆς καὶ τῆς συν-εργασίας τῆς ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἐπιτυ-χίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος ἀνδρός τῆς.

ΘΕΣΣΑΛΑΙ ΕΡΓΑΤΙΔΕΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝ. ΔΡΑΣΕΩΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Σύζυγος τοῦ ἀειμνήστου στρατηγοῦ καὶ Νομάρχου Κωνσταντίνου Παπαδημητρίου. Ἡ ἀγαθοεργός τῆς δρᾶσις καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς προσπάθεια διὰ κάθε φι-λανθρωπικὴν ἐξόρμησιν τὴν κατέστησαν ἀγαπητὴν εἰς ὅλους τοὺς γνωρίμους τῆς.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΙΩ. ΛΙΑΠΗ

Ἐγεννήθη ἐν Τρικάλοις, τὸ γένος Ἀχιλ. Ἐξάρχου, διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Τρικάλοις, ὑπαν-δρεύθη τὸν Ἰωάννην Λιάπην ἱατρὸν κατὰ τὸ 1929. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου τῆς ἀφιερῶθη μετὰ ζήλου εἰς κοινωνικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν.

ΙΩΑΝΝΑ ΒΛΟΥΧΑΚΗ

Ἐγεννήθη ἐν Σκοπέλῳ. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Βόλου. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κρατικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν καὶ ἐν συνε-χειᾷ εἰς τὸ Wiener Kosmetikum τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ ἔτους ἐγκατεστάθη εἰς Θεσσαλονικὴν ἐνθα ἐργάζεται ἐπιτυχῶς.

ΙΑΚΩΒΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΥ

Συμπαράστατις εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐται-ρείας τῶν Θεσσαλῶν μετὰ πλείστου ζή-λου συμβάλλουσα, εἰς τὰς προσπάθει-ας τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως Σωκράτους Βαμβάκου, τοῦ ὁποίου τυγχάνει σύζυγος.

ΒΕΤΤΑ ΚΑΡΑΤΩΛΟΥ

Γόνος ἀρίστης οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν, ἐνυμφεῦθη, μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν τῆς ἐκ τοῦ Γυμνασίου Θηλέων, τὸν Στρατηγὸν Καρατῶλον Στέφανον, διακρινομένη διὰ τὸ ἦθος τῆς, τὴν σεμνότητα, τὴν εὐπρο-σηγορίαν καὶ τὰ Ἐθνικὰ Ἰδανικά τῆς.

λωτήσει τούς άθλίους κατοίκους εκείνης τής κώμης και ή άμαρτία και ή κατηγορία πίπτει επάνω εις ήμάς και εις τήν Διοίκησιν, όπου δίδει ακρόασιν εις τοιαύτα άλογα ζητήματά μας. Ταύτα διαμαρτυρόμενος αναφέρω εις τόν ενδοξόν ύπουργικόν και μένω με όλον τόν σέβας.

τῆ 24 Νοεμβρίου 1824 ἐν Ναυπλίῳ

Γρηγόριος Κωνσταντᾶς»

Ὡς πρὸς τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης Μηλεῶν ὁ μὲν βιογράφος τοῦ Γρ. Κωνσταντᾶ Ρ. Καμηλάρη⁸⁶ γράφει, ὅτι «διὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὰ λοιπὰ τούτου ἀναγκαῖα ὁ μὲν Γρ. Κωνσταντᾶς κατέβαλεν εἰς μετρητὰ χρυσοὺς Καισαρικοὺς πεντακοσίους, ὁ δὲ Α. Γαζῆς ὁμοίως χρυσοὺς πεντακοσίους καὶ ἅπασαν τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ. Ἔτι δὲ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ καὶ ὄλην τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ αὐτοῦ⁸⁷. Ὁ Γαζῆς εἶχεν ἀποστείλει τὸν Γεώργ. Κλεόβουλον εἰς Μηλέας... ὁ φιλογενῆς ἀνὴρ ἀπεδήμησε δωρησάμενος εἰς τὸ σχολεῖον⁸⁸ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ».

Ὁ δὲ Ζ. Ἐσφιγμενίτης, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὸ 1893 τὴν βιβλιοθήκην, «ψυχῆς ἄκος» ὀνομασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γαζῆ⁸⁹, γράφει ἐν τῷ περιόδ. «Προμηθεὺς»⁹⁰, ὅτι εὗρε τὰ βιβλία «φύρδην μίγδην» καὶ ὅτι ἐνῶ κατὰ τὸν τοῦ 1843 θάνατον τοῦ Κωνσταντᾶ ἡ βιβλιοθήκη ἠρίθμει 7000 τόμους, τὸ 1893 ἠρίθμει μόνον 2500, ἐπὶ πλέον δὲ εὗρεν «ἔτοιμόρροπον τὸ κατὰστημα τῆς βιβλιοθήκης», διὸ καὶ προέτεινε τὴν ὑπὸ τῶν Κοινοτήτων Μακρυνίτης, Μηλεῶν, Ζαγορᾶς καὶ Ἀργαλαστῆς σύστασιν τῆς βιβλιοθήκης ἐν Βόλῳ.

Καὶ ἤδη θέτομεν τὸ δεύτερον καὶ τελευταῖον ἐρώτημα:

Ὅταν ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Κωνσταντᾶς τὸ 1824 δὲν συμφωνῆ μετὰ τοῦ ἐπίσης διδασκάλου τοῦ Γένους Γαζῆ, ὅπως διασωθῆ ἡ βιβλιοθήκη Μηλεῶν καὶ χρησιμοποιηθῆ «πρὸς φωτισμὸν τῆς νεολαίας», σήμερον δὲ θὰ εὕρισκετο αὕτη ἴσως εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀσυμφωνία τῶν Ἀγιωτῶν, ἡ ἀναφερομένη τὸ 1791 ὑπὸ τοῦ Κωνσταντᾶ, ἦτο «ὀλέθριον ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαθείας», ἐφ' ὅσον ἀποδεικνύεται ἀσυμφωνία μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους περὶ διασώσεως Βιβλιοθήκης πρὸς φωτισμὸν τοῦ Γένους;

86. Γρηγορίου Κωνσταντᾶ βιογραφία λόγιοι ἐπιστολαὶ μετὰ περιγραφῆς τῶν Μηλεῶν καὶ τῆς σχολῆς αὐτῶν ἐκδιδόμενα ὑπὸ Ρ. Ν. Καμηλάρη, Μηλιώτου. Ἀθῆναι 1897 σελ. 20, 22.

87. Πρβλ. Συμφωνητικὸν τῆς 2.2.1804 τῶν συνδραμόντων τὴν ἔκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ Ἀμπελακιωτῶν μετὰ τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ. Η. Γεωργίου: Ἱστορία καὶ συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακιῶν σελ. 87-88.

88. Μηλεῶν.

89. Τ. Εὐαγγελίδου, ἐνθ' ἀν., τ. Α. σελ. 209.

90. «Προμηθεὺς», 1893 σελ. 454.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Πετρίῳ Καρδίτσης. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐξέμαθεν εἰς τὴν γενετείραν του, τὰς δὲ ἐγκυκλίους σπουδὰς του εἰς τὴν Καρδίτσαν. Μετὰ τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν διεκρίθη ὡς διδάσκαλος καὶ δὴ Διευθυντὴς τοῦ Προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου (Λυκείου) Καρδίτσης. Ἐσχολήθη μετὰ τὴν Λογοτεχνίαν καὶ τὴν Λαογραφίαν. Εἰς τὰ ποιήματά του ἐμπνέεται ἀπὸ τὰς ὠραίας Θεσσαλικὰς καλλονὰς καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Θεσσαλίας.

Θ Ε Σ Σ Α Λ Ι Α

ΠΑΝΟΥ ΚΑΨΑΛΗ

Ἀνάλαφρα σὲ σκέπασε τοῦ δειλινοῦ τὸ θάμπος
τὴν ὥρα ποῦ πηγαίνουνε στὴ βρύση νιὲς ἀφράτες
κι' ὁ καταπράσινος πλατύς, τοὺς ἄφησεν ὁ κάμπος
τοὺς δουλευτάδες καὶ παντοῦ γιομίσανε τὶς στράτες.

Τὰ θεῖα σου τὰ δειλινὰ θαυμάζω, ὦ Θεσσαλία,
τώρα ποῦ ὁ Ὀλυμπος στέκεται σὰ γίγας κι' ἀπὸ κάτω
βλέπω νὰ φιδοσέρνεται ὁ Πηνεῖὸς σὰν τροχαλία,
καθὼς ζωγράφων πινελιὲς σκορπᾷ στὸ κύλισμά του.

Θεσσαλικά τοπία μου, Μετέωρα καὶ Τέμπη,
πάντα σὰς συλλογίζομαι, χειμῶνες καλοκαίρια
καὶ πιὸ πολὺ τὴν Ἀνοιξή, Μαγιάπιλο σὰν ἔμπη.
Καὶ σεῖς καθάρια, ζωντανά, μένετε ἐντός μου ἀκέρια!

Μπροστὰ στὸν γέρον Ὀλυμπο στέκομαι ν' ἀντικρῶσω
τὴν κατοικία τῶν Θεῶν καὶ τοῦ Διὸς τὸ θρόνο.
Κι' ὅσο κι' ἂν θέλω... δὲν μπορῶ τώρα νὰ μὴ δακρῶσω
κι' ἄς εἶν' Μυθολογία αὕτη, κι' ἄς μένη θρύλος μόνο!

ΑΠΑΝΟΥ ΣΤ' ΑΓΡΑΦΑ

Θέλω καὶ πάλι νὰ βρεθῶ
στὶς ράχες τῶν Ἀγράφων
ἐκεῖ ποῦν' οὐλα ὄμορφα
σὰν πινελιὲς ζωγράφων.

